

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Een verjaardagsfeest met de verkeerde jarige

Rutjes, M.

Citation

Rutjes, M. (2013). Een verjaardagsfeest met de verkeerde jarige. *Bestuurskundige Berichten*, 28(3), 16. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212293>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212293>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Een verjaardagsfeest met de verkeerde jarige

2013 is het jaar waarin Nederland 200 jaar koninkrijk viert. Volgens het Comité dat belast is met de vormgeving van deze viering (zie www.200jaarkoninkrijk.nl) dienen we de inhuldiging van Willem I als 'Soeverein vorst der Verenigde Nederlanden' te vieren als het begin van een aantal belangrijke verworvenheden uit de afgelopen twee eeuwen. Het gaat dan om 'bestuurlijke stabiliteit in een moderne rechtsstaat', de 'internationale oriëntatie' van Nederland, 'eenheid in verscheidenheid', 'ruimte voor actief burgerschap' en 'persoonlijke rechten en vrijheden'. Vooral deze laatste twee verworvenheden wekken verbazing. Wie de Nederlandse politieke en bestuurlijke geschiedenis overziet moet namelijk concluderen dat er in 1813 weinig te vieren was voor voorstanders van actief burgerschap en individuele rechten en vrijheden – deze waren in de grondwetten van 1814 en 1815 bewust beperkt gehouden.

Door Mart Rutjes

Als we de waarborging van burgerrechten binnen de rechtsstaat toch graag een verjaardag willen geven kunnen we beter kiezen voor 1795, 1798 of 1848. In 1795 brak de Bataafse Revolutie uit en werd een Nederlandse Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger uitgeroepen. Deze rechtenverklaring vormde mede de basis voor de eerste Nederlandse grondwet, de Staatsregeling van 1798. Trots prijkten de 'algemene beginselen' en de 'burgerlijke en staatkundige grondregels' aan het begin van deze grondwet. Zij legde daarnaast de regels vast van een systeem dat sinds 1795 in de praktijk was ontwikkeld: een vertegenwoordigende democratie, gebaseerd op een breed stemrecht (40% van de mannelijke bevolking), persvrijheid en de afschaffing van erfelijke rechten. Nederland werd bovendien voor het eerst een eenheidsstaat.

Onder de Franse bezetting (1810-1813) werden de burgerlijke rechten, met name het stemrecht en de vrijheid van meningsuiting, sterk beperkt. Na 1813 was er nauwelijks sprake van een terugkeer naar Bataafse tijden. Net als in de andere Europese Restauratie-regimes wenste de Nederlandse vorst vooral rust en orde – een wens die op gespannen voet stond met inspraak en een democratische discussiecultuur. Pas in 1848 kwam er meer ruimte voor actief burgerschap en gelijke rechten en plichten. De grondwetswijziging van de liberaal Thorbecke maakte een definitief einde aan adellijke voorrechten, voerde het directe stemrecht in en vergrootte de persvrijheid en de openbaarheid van bestuur. Nog belangrijker was dat de macht van de koning werd beperkt ten gunste van het parlement, waarmee de bevolking meer invloed kreeg op bestuur en wetgeving. 1848 is daarmee een logischere keuze voor de viering van actief burgerschap en persoonlijke rechten en vrijheden dan 1813.

Dat er in de viering van 200 jaar Koninkrijk weinig ruimte is voor 1798 en 1848 is niet zo verbazend: het is immers 2013 en niet 1998. Bovendien waren 1798 en 1848 jaren waarin de Oranjes aan de 'verkeerde kant' stonden – de revolutionairen van de Bataafse Republiek hadden het stadhouderschap afgeschaft, en koning Willem II was geen warm voorstander van Thorbecke's grondwetswijziging. Dat neemt niet weg dat we ons moeten realiseren dat democratische burgerrechten in Nederland zich niet eenvoudig lineair hebben ontwikkeld. Daarnaast is het voor een goed historisch begrip belangrijk te beseffen dat 1813 in die ontwikkeling begin- noch hoogtepunt was. ■

CV

Wie: Mart Rutjes (1981)

Huidige functie: Docent nieuwe en nieuwste geschiedenis Universiteit van Amsterdam en docent Politieke Geschiedenis Vrije Universiteit Amsterdam

Opleiding

2000-2007 Geschiedenis (UVA)

Loopbaan

2007-2012 Promotie-onderzoek

Titel proefschrift: *Door gelijkheid gegrepen. Democratie, burgerschap en staat in Nederland 1795-1801*

2010-heden Docent Politieke Geschiedenis (VU)

2012-heden Docent Nieuwe en nieuwste geschiedenis (UVA)